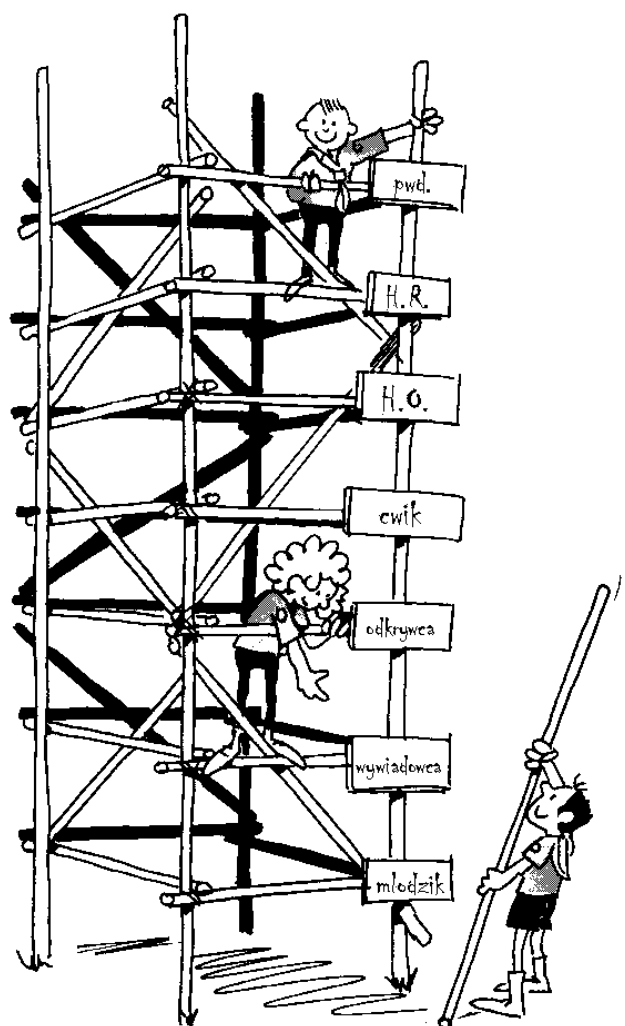

STOPNIE I SPRAWNOŚCI

BROSZURA METODYCZNA

ZESPOŁU HARCERSKIEGO CHORĄGWI DOLNOŚLĄSKIEJ

SPIS TREŚCI:

<i>Rozdział I</i>	Stopnie i sprawności jako narzędzie metodyczne
<i>Rozdział II</i>	Próba harcerki/Harcerza
<i>Rozdział III</i>	Próba na stopień
<i>Rozdział IV</i>	Sprawności jako element próby na stopień
<i>Rozdział V</i>	Stopnie i sprawności jako element planu pracy drużyny
<i>Rozdział VI</i>	Kapituła Stopni Wędrowniczych
<i>Rozdział VII</i>	Co robić, gdy...?
<i>Rozdział VIII</i>	Stopnie i sprawności jako istotny element HSW

BIBLIOGRAFIA:

- ✓ SYSTEM STOPNI HARCERSKICH
- ✓ REGULAMIN SPRAWNOŚCI HARCERSKICH
- ✓ WĘDROWNICZKI I WĘDROWNICY – ZARYS METODYKI
- ✓ STATUT KSW HUFCA ZHP W JAWORZE

AUTORZY:

phm. Krzysztof Wojtas pwd. Renata Karwacka phm. Anna Krok
pwd. Michalina Sławicz pwd. Agnieszka Żegańska pwd. Gracja Bober
pwd. Bartłomiej Lissek

Zespół Harcerski

Wydanie pierwsze
Wrocław, listopad 2006

Droga Druhno drużynowa, drogi Druhu drużynowy!

System stopni i sprawności to ważne narzędzie metodyczne, które wchodzi w skład metody harcerskiej. Wie to każdy absolwent kursu drużynowych☺, ale czy każdy wie jak go zastosować? Czy potrafimy pracować za pomocą stopni i sprawności w drużynie? Czy pracujemy tym systemem? Czy wiemy jak budować próby na stopnie? Jak przyznawać sprawności? Wreszcie, po co to wszystko? Czas na mały rachunek sumienia. Brzmi to poważnie.

Jeżeli po krótkim zastanowieniu masz jakiegokolwiek wątpliwości oznacza to, że ta broszura jest właśnie dla Ciebie.

Przecież każdy z nas zdobył już jakiś stopień harcerski oraz sprawności. Jednak często zapominamy o tym, jak ten instrument powinien działać i być używany w pracy z drużyną, a wszystko jest opisane w regulaminie stopni i sprawności, do którego już chyba rzadko zaglądamy...

Odpowiedz sobie na pytanie: Ile sprawności mają moi harcerze? Jaki stopień zdobywają moi harcerze? Pytania z pozoru proste, często jednak ujawniają, że nasi harcerze albo nie zdobywają sprawności, albo mają ich bardzo mało.

Każdy z nas może pochwalić się zdobytym stopniem harcerskim czy też ilością zdobytych sprawności. Jednak gdyby ktoś zapytał, po co tak naprawdę zdobywamy stopnie i sprawności, to myślę, że część z nas miałaby problem z odpowiedzią. No, bo przecież nie zdobywamy stopni i sprawności, żeby pochwalić się nimi na rajdzie czy na obozie. Oczywiście staję się być i wie o tym każdy dobry drużynowy, że stopnie i sprawności są niezbędnym elementem rozwoju naszego i naszych harcerzy. Oczywiście z czasem zauważamy, że osoby pełniące tę samą funkcję mają zazwyczaj podobne stopnie harcerskie, a wynika to przede wszystkim z naszej specyfiki pracy, gdyż nieprawidłowe byłoby, gdyby np. drużynowym, drużyny starszoharcerskiej był harcerz w stopniu młodzika. Zauważymy też, że prawie każdy harcerz ma sprawność kuchcika, łazika, igielki, ale już mniej sprawności takie jak sygnalista, wyga obozowy, czy np. mistrz musztry.

Drugą istotną sprawą jest „Próba Harcerki/Harcerza”. Mimo tego, że próba ta funkcjonuje w naszej organizacji już dłuższy czas, to jednak mało drużynowych umiejętności z niego korzysta. Warto poznać ten instrument, ponieważ pokazuje on nam jak wprowadzić do drużyny i naszej organizacji nowych członków.

Broszura ta nie jest ani wykładnikiem wiedzy, ani "lekiem na całe zło". Za jej pomocą chcemy jedynie przybliżyć Wam zmiany, które nastąpiły w regulaminie stopni i sprawności całkiem niedawno.

Pragniemy pokazać, jak w praktyce można wykorzystywać sprawności oraz stopnie harcerskie do pracy z drużyną i przedstawić kilka sprawdzonych pomysłów. Zapraszamy do lektury!

Zespół Harcerski

Rozdział I

STOPNIE I SPRAWNOŚCI JAKO NARZĘDZIE METODYCZNE

Stopnie i sprawności harcerskie są niezbędnymi instrumentami wykorzystywanymi w metodzie harcerskiej. Są po to, aby pomagać w zapewnieniu harcerzom ciągłego rozwoju, a ich właściwe stosowanie jest kluczem do sukcesu drużynowego.

Stopnie harcerskie można określić jako poziom „wtajemniczenia” w harcerstwo. Każdy przyszły harcerz rozpoczyna swoją przygodę z ZHP od próby harcerza, następnie powinien zdobywać kolejne stopnie- odpowiednie do swojego wieku i poziomu rozwoju.

Nic innego, jak właśnie stopnie harcerskie pozwalają drużynowemu stale czuwać nad osobistym rozwojem każdego harcerza. Wystarczy, że spojrzy na kartę próby i wie, co harcerz już potrafi i umie bardzo dobrze, a z czym ma jeszcze problemy. Spoglądając na karty wszystkich członków drużyny łatwo też zdecydować, jakie dokładnie zbiórki należałoby zrealizować w najbliższym czasie i na co dokładnie położyć nacisk.

Stopnie harcerskie to przede wszystkim wyzwanie dla harcerzy, możliwość sprawdzenia siebie, praca nad swoim charakterem, zdobywanie umiejętności i wiedzy. Stopień wyznacza drogę, pokazuje, w którą stronę harcerz ma podążać. Jest pewnym celem, który każdy z naszych podopiecznych wcześniej, czy później zrealizować powinien, poziomem, który gdy już zostanie osiągnięty świadczy o „poziomie wtajemniczenia” w harcerskim gronie.

Stopnie są dobrane odpowiednio do wieku i tak powinny być zdobywane. Tak więc dla:

- Harcerek i harcerzy
 - I - ochotnicza/młodzik
 - II - tropicielka/wywiadowca
- Harcerek starszych i harcerzy starszych
 - < - pionierka/odkrywca
 - << - samarytanka/ćwik
- Wędrowniczek i wędrowników
 - * - Harcerka Orła/Harcercz Orli, Harcerka
 - ** - Harcerka Rzeczypospolitej/Harcercz Rzeczypospolitej

Stopnie harcerskie są o tyle ważne, że działanie bez nich byłoby w zasadzie bezcelowe. Bez realizacji stopni, nasz plan pracy drużyny nie miałby racji bytu, bo tak naprawdę, do czego byśmy wtedy dążyli???

*„Harcerka bez sprawności może dużo i dobrze chce,
ale mało i źle może.”*

J Falkowska

Sprawności są bardzo ważnym, a jednak coraz rzadziej stosowanym narzędziem metodycznym, które pomaga drużynowemu rozwijać zainteresowania harcerzy oraz pracować nad ich indywidualnymi słabościami. Co to oznacza?

„Sprawność to zdobyta i udowodniona działaniem umiejętność”

Każdy harcerz chce być doceniony za to, co potrafi. Chce pokazać - „W tym jestem dobry!”. Nie ma w tym nic złego. Zadaniem drużynowego jest wskazać harcerzowi taką drogę – dobrać dla niego takie sprawności - by odpowiednio rozwijał swoje umiejętności. Jeżeli nasz harcerz np. interesuje się przyrodą – zaproponujmy mu zdobycie sprawności „Przyjaciela przyrody”. Będzie miał wtedy szansę wykazania się swoją wiedzą podczas zbiórki. Jeżeli większa ilość harcerzy chce zdobyć tą sprawność - przygotujmy dla nich zbiórkę, np. z leśniczym. A może to harcerz, który zdobywa sprawność sam zorganizuje wycieczkę do lasu?

Zdobyta sprawność pokazuje, że harcerz coś potrafi, zdobył wiedzę, umiejętności i potrafi je wykorzystać, a w razie czego służyć nimi innym. Sprawności mogą też być pomocne w walce ze słabościami naszych harcerzy. Gdy harcerz ma np. problem z odpowiednim zagospodarowaniem czasu, powinien nad tym popracować - zdobywając np. sprawność „Organizator czasu”.

Sprawności dobieramy według osobistych potrzeb harcerza, ale także według stopnia trudności. W tym celu zostały przygotowane sprawności z jedną gwiazdką, dwoma, trzema oraz mistrzowskie. Pozwala to na dobranie sprawności odpowiedniej do poziomu umiejętności. I tak harcerz, który dopiero zaczął interesować się daną dziedziną, zdobędzie sprawność pierwszej gwiazdki, a ten, który już trochę „zna się na rzeczy”- sięgnie do wyższych poziomów trudności.

Dzięki realizacji sprawności nasz harcerz przede wszystkim:

- Zdobywa wiedzę i umiejętności,
- Odkrywa swoje zainteresowania,
- Uczy się samodzielności, zaradności i rzetelności,

- Uczy się szacunku dla ludzkiej pracy,
- Sprawdza i podnosi swoje umiejętności.

Rozdział II

PRÓBA HARCERKI/HARCERZA

Temat tak oczywisty i wydawałoby się, że prosty, a jednak...

Próba harcerki/harcerza to pierwsza rzecz, z jaką spotykają się nasi potencjalni członkowie drużyn. To pierwsze zadania, jakie przed nimi stawiamy. To moment, w którym podejmują decyzję, czy chcą być członkami ZHP. Od tego jak przebiegała próba harcerki/harcerza często zależy to, czy i jak nasi harcerze będą później zdobywali stopnie i sprawności. Dlatego warto jest zwrócić szczególną uwagę przy prowadzeniu tej próby, o czym często – my drużynowi – zapominamy.

Jak więc, w takim razie prowadzić próby harcerki/harcerza tak, aby wszyscy byli zadowoleni? Zadanie nie należy do prostych, ale każdy dobry drużynowy na pewno da sobie z nim radę. Przede wszystkim, należy dokładnie określić, kto jest naszym kandydatem na harcerza i jaki jest Jego poziom wiedzy (np. czy jest to zuch przekazany do drużyny, czy jest to np. 11 latek, który pojawił się w drużynie po przeprowadzonym przez nas naborze, czy może jeszcze ktoś inny).

W zależności od tego, z kim mamy do czynienia tak długo trwa próba. Nie można jednak zapominać o tym, że ma już ona jasno określone cezury czasowe (3-6 miesięcy), a naszym zadaniem jest tylko określenie ich dokładniej. Nie możemy doprowadzić do sytuacji, że próba zucha przekazanego do naszej drużyny trwa 6 miesięcy, a próba „świeżego” człowieka z naboru 3 miesiące – dlaczego? To chyba oczywiste – zuch zna już podstawowe zasady funkcjonowania w związku i jego zasób wiedzy temacie harcerskim jest dużo większy niż osoby, która nie miała wcześniej do czynienia z ZHP. Nie możemy też dopuścić do tego, żeby jakakolwiek próba harcerki/harcerza trwała mniej niż 3, a dłużej niż 6 miesięcy – to błąd (zbyt krótka próba, to możliwość wzbudzenia zazdrości wśród innych członków drużyny; zbyt długa zaś, to możliwość zniechęcenia kandydata).

Niezależnie od tego, z którym z powyższych przypadków mamy do czynienia, nasze zadania są jasne. Jako drużynowi powinniśmy zadbać o to, aby w naszej drużynie były odpowiednie warunki do realizacji próby harcerki/harcerza (wziąć to pod uwagę przy planowaniu zbiórek, wyjazdów itp.), a także pomyśleć o tym, aby realizacja zadań była

ciekawa i dawała możliwość rozwoju (jaki sens ma zaśpiewanie Hymnu Harcerskiego dla samego zaliczenia zadania, czy też odpytanie harcerza z historii – jak w szkole?).

Zadania na próbę harcerki/ harcerza – w przeciwieństwie do zadań na stopnie – są jasno określone. Nie ma żadnego złotego środka na prowadzenie tej próby, jednakże najważniejsze jest to, żeby do każdej z nich podejść indywidualnie i w sposób ciekawy, a jeżeli do tego dodamy trzymanie się zasad określonych w regulaminie próby, może okazać się, że nic więcej nie jest potrzebne do osiągnięcia sukcesu. Zatem – do dzieła drużyny i druhowie!

Rozdział III

PRÓBA NA STOPIEŃ

Przyczyny niezdobycia stopni

Jakie są główne przyczyny, dla których harcerze i harcerki nie zdobywają ani nie rozpisują prób na stopnie? Jest ich zapewne bardzo wiele. Oto kilka najczęściej występujących:

- harcerze nie wiedzą, jak rozpisać swoje próby (brak dobrych opiekunów, którzy by ich tego nauczyli);
- nie wiedzą, po co jest potrzebny stopień i nie umieją sprecyzować swoich celów;
- nie rozumieją programów prób (mają problemy ze zrozumieniem wymagań, idei stopnia);
- nie ma osoby, którą w zdobywaniu stopnia można by naśladować (nikt nie zdobywa stopnia lub nie ma kto pokazać, w jaki sposób to się robi);
- brak w drużynie motywacji do zdobywania stopni (nikt nie zdobywa stopni – łącznie z drużynowym);
- niesystematyczna realizacja próby (niemożność dokończenia ze względu na nieustanne odkładanie „na potem”, praca metodą „zrywów”);
- posiadanie stopnia nie wiąże się z prestiżem, ale raczej kojarzy z kłopotem (stopień traktowany jako coś dodatkowego, zbędnego);
- zdobycie stopnia wydaje się nieosiągalne (zbyt trudne zadania, duży odsetek prób nieukończonych albo zamkniętych z wynikiem negatywnym).

Prócz tych wszystkich przyczyn czasami na etapie rozpisywania próby pojawia się kolejna – kiedy to popełniamy kilka podstawowych błędów:

- poziom trudności zadań umieszczonych w próbie jest nieodpowiedni dla kandydata na stopień (zbyt trudne czy też zbyt łatwe) – co powoduje, że albo realizacja próby staje w miejscu albo z kolei nie jest rozwojowa i wręcz „cofa”;
- zadania są źle dobrane (niezgodnie z zainteresowaniami czy też dyspozycjami kandydata);
- termin realizacji próby jest zbyt długi (rozleniwia) albo zbyt krótki (za mało czasu na wykonanie wszystkich zadań).

Sposoby na zachęcenie do zdobywania stopni

1. Jeśli w Twojej drużynie nie zdobywa się stopni, to można ...

- nauczyć zastępowych rozpisywania prób (zrobić warsztaty, podczas którego dowiedzą się, czym jest stopień, dowiedzą się, jak je dobierać, zapoznają się z wymaganiami stopni, nauczą się budować zadania i sporządzać kartę próby);
- spróbować przekonać całą drużynę (gawędą, ćwiczeniami, scenkami, plakatami reklamującymi poszczególne stopnie, zaproszeniem na warsztaty podobne do opisanych powyżej, uzależniając pełnienie danej funkcji od posiadanego stopnia, podnosząc prestiż stopni i doceniając zdobywających stopnie);
- dać przykład i samemu zacząć zdobywać kolejny stopień (by móc potem relacjonować w gronie drużyny swoje postępy, cieszyć się nimi i pociągnąć za sobą resztę osób).

2. Jeśli stopnie zdobywa się niesystematycznie, to można ...

- zobowiązać zastępowych do comiesięcznego przeglądania kart prób;
- pytać harcerzy o postępy;
- obrzędowo nadawać stopnie, z wielką pompą;
- świętować zakończenie trudniejszych zadań;
- podtrzymywać na duchu zniechęconych i wspierać w trudniejszych momentach;
- zrobić w harcówce tablicę postępów i samooceny;
- relacjonować własne postępy;

3. Jeśli zdobywa się tylko pierwszy stopień, to można ...

- lepiej rozpisywać próby (adekwatnie do zainteresowań, możliwości);
- uatrakcyjnić zadania i nie zmuszać do robienia czegoś na siłę;
- wpleść zadania prób w pracę drużyny – aby harcerz widział, że jego zaangażowanie jest potrzebne i przynosi korzyści wszystkim.

Założenia systemu stopni harcerskich

System stopni, który obecnie obowiązuje, zakłada, że:

1. najważniejszym celem zdobywania stopnia jest praca nad sobą;
2. każdy powinien samodzielnie napisać próbę (rola opiekuna i zakres jego pomocy maleje wraz z rosnącym wiekiem i doświadczeniem harcerza w rozpisywaniu próby);
3. próba powinna się odnosić do wymagań zawartych w systemie stopni, jednak zawierać powinna przede wszystkim konkretne zadania, których realizacja ma przybliżyć harcerza do obranego celu;
4. każda próba powinna być napisana indywidualnie – tak, aby odpowiadała na potrzeby danej osoby (do kosza z próbami jednakowymi dla całej drużyny);
5. elementy próby powinny być wplecione w program zastępu, drużyny w taki sposób, by wzbogacały go i były z nim spójne (ważne, aby harcerz nie miał poczucia, że to, co robi, nie ma żadnego odzwierciedlenia w pracy zastępu czy drużyny, jest wręcz zbędne i nikt nie wykorzystuje efektów jego wysiłków).

Dostosowanie stopnia do wieku

System stopni harcerskich przypisuje każdej z metodyk określone stopnie – przez co dość dokładnie określa, w jakim wieku powinno się je zdobywać. Z kolei metodyki wyznaczają dolne i górne granice wieku harcerzy. Tym samym – wiek (a nie „widzimisieć” drużynowego) decyduje o tym, jaki stopień powinien zdobywać harcerz. Oznacza to, że nie jest prawidłowe nakazywanie zdobywania stopni „po kolei” osobie, która wstąpiła np. w wieku 14 lat do drużyny. Dla takiej osoby droga rozwoju nie powinna się rozpoczynać na poziomie I stopnia, ale III. Podobnie nie powinno się otwierać próby na stopień harcerzom, którzy są zbyt młodzi na dany stopień (np. 11-latkowi otwierać próbę na stopień III). Dla przypomnienia:

ochotniczka/młodzik	10-13	pionierka/odkrywca	13-16	HO	16-25
tropicielka/wywiadowca	lat	samarytanka/ćwik	lat	HR	lat

Główne etapy rozpisywania próby

Rozpisanie próby nie jest rzeczą prostą. Musimy zwrócić uwagę na wiele rzeczy. Między innymi na to, co próba ma dać kandydatowi na stopień. Poza tym próbę należy ułożyć dla konkretnej osoby – całkowicie indywidualnie. Drużynowy, czy też inny opiekun próby

musi się wykazać dużą chęcią poznania swojego podopiecznego, pomóc mu zrozumieć wymagania i dobrać zadania.

Bez względu na to, jaki stopień chce (i może) zdobywać dany harcerz, droga do jego zdobycia jest podobna. Rozpisujemy próbę, a potem otwieramy ją rozkazem i realizujemy jej zadania. Dopiero po zakończeniu ostatniego – zamykamy próbę i przyznawany jest stopień.

Jakie są etapy rozpisywania próby?

1. Zebranie podstawowych informacji o podopiecznym.

Przykładowe informacje:

- dlaczego chce zdobywać stopień;
- ile ma lat, do jakiej chodzi szkoły;
- jakie są jego zainteresowania (ulubione przedmioty, zajęcia pozaszkolne);
- z jakimi problemami boryka się w szkole;
- jaka jest jego sytuacja rodzinna;
- co chce osiągnąć;
- jakie ma plany;
- co chciałby robić w drużynie, czym konkretnym się zająć;
- jakie pełni funkcje, jakie pełnił lub zechce pełnić w niedalekiej przyszłości.

2. Wyznaczenie celu próby.

Aby jak najtrafniej wyznaczyć cel, należy ustalić:

- jakie zalety, talenty i umiejętności posiada kandydat;
- jakie ma wady i braki;
- co chciałby w sobie zmienić, czego nauczyć, a jakich zachowań się wyzbycić;
- jakie zmiany chciałby wprowadzić w swoim życiu (wszystkich jego sferach).

Jeśli już to wiemy – ustalmy cel, aby kandydat wiedział, co może osiągnąć dzięki zdobywaniu stopnia. Pamiętajmy, że cel ten powinien być ... sprytny ☺:

S	specyficznym określonemu (czyli konkretnie, jasno, krótko i treściwie)
M	mierzalny (dający się jakąś miarą ocenić – np. w jakim stopniu został zrealizowany)
A	atrakcyjny (aby kandydat chciał go osiągnąć, żeby widział korzyści w dążeniu do niego i żeby cel mu się podobał)

R	realistyczny (możliwy do osiągnięcia przez kandydata)
T	terminowy (mieć wyznaczony odpowiednio długi czas realizacji, po którym to będzie można ocenić, czy został osiągnięty)

Taki cel można umieścić na karcie próby. Jeśli w danym środowisku jest wymagana charakterystyka umieszczona na początku karty – dobrze, żeby cel był z nią spójny.

3. Zestawienie tego, czego dowiedzieliśmy się do tej pory, z wymaganiami stopnia.

Na tym etapie dokonujemy kilku ważnych wyborów. Biorąc pod uwagę naszą wiedzę o kandydacie, mamy za zadanie dobrać wraz z nim odpowiednie zadania – takie, które odzwierciedlają ideę stopnia i jego wymagania. Konieczne jest, aby kandydat w tym uczestniczył. Dlaczego?

- ponieważ on sam wie najlepiej, co mu sprawi zbyt wielką trudność a co będzie z kolei zbyt łatwe;
- ponieważ on sam wie, czego chce – a my mamy pomóc mu w osiągnięciu tego;
- ponieważ nawet na początku swojej drogi harcerskiej powinien decydować o tym, gdzie iść;
- ponieważ to jest jego próba na stopień.

Pamiętajmy, że liczba wymagań nie musi być tożsama z liczbą zadań. Dobrze jest łączyć jednym zadaniem kilka wymagań – tak, by próba nie miała więcej niż 20 zadań. I aby stopień ich trudności nie był za bardzo zróżnicowany – a jeśli już tak jest, to niech te najtrudniejsze zadania nie kumulują się w jednym okresie.

4. Zapisanie w karcie próby zadań w odpowiedniej formie.

Lepiej tak: „Zrobię..”, „Przeprowadzę..”, „Dowiem się”, „Przedstawię..”. Błędem jest zapisywanie w formie „Spróbuję..”, „Postaram się..”, „Zrozumiem..” – bo ciężko określić, kiedy zostanie to wykonane. Forma czasu przyszłego jest stosowana częściej ze względu na aspekt psychologiczny (jeszcze nie zrobiłem, ale zrobię – czas przeszły nieco „rozleniwia” i daje złudne wrażenie, że praca została już wykonana).

W przypadku prób na pierwsze dwa stopnie zalecane jest wykonanie formy graficznej próby. Dzięki temu jest ona nieco atrakcyjniejsza oraz pozwala na łatwiejsze ocenianie postępów w realizacji (np. można dokładać kolejne puzzle do układanki, kiedy się wykona dane zadanie albo też zawieszać kolejne koraliki – tu już wszystko zależy od pomysowości harcerza).

5. Określenie harmonogramu realizacji poszczególnych zadań.

Może to zapobiec niesystematycznemu realizowaniu próby i uchronić podopiecznego przed nawarstwieniem się pracy tuż przed końcem wyznaczonego terminu realizacji całej próby. Pomaga również lepiej zaplanować działania i umiejscowić wszystko w czasie (biorąc pod uwagę pory roku, święta, ważne daty, kolejność zadań – jeśli jest istotna itp.). Pamiętajmy o tym, by zadań najtrudniejszych nie umieszczać na początku (bo może to zniechęcić i „zastopować” próbę już na starcie), a tych wymagających większej ilości czasu nie pozostawiać na koniec (żeby harcerz zdążył i nie zrezygnował tuż przed metą).

Oczywiście nieco inaczej podchodzimy do rozpisywania próby na stopień ochotniczki, młodzika a inaczej do stopnia HO. Jednak w każdym z tych przypadków musimy podejść do tego poważnie i z rozważą. To tylko przykładowy sposób podejścia do rozpisania próby. Można go dowolnie modyfikować, aby jak najlepiej dostosować do warunków pracy w drużynie i do wieku harcerza. Prawdopodobnie i Ty zdobywasz jeszcze stopnie – zastanów się, co sam możesz wykorzystać, rozpisują próbę na własny stopień. Na poziomie stopnia pierwszego czy drugiego niektóre informacje nie będą potrzebne – tym bardziej, że zadania są realizowane głównie przez aktywny udział w życiu drużyny. W przypadku stopni III i IV – pojawia się indywidualne dobieranie zadań zgodnych z ideą i wymaganiami danego stopnia. W sformułowaniu tych zadań pomagają im opiekunowie, zgodnie ze zwyczajem środowiska, np. zastępowi, przyboczni, drużynowy. Zdobycie stopni V i VI wymaga już praktycznie samodzielnego ułożenia indywidualnej próby na stopień. Planowanie i realizację prób na te stopnie wspiera opiekun próby.

Rozdział IV

SPRAWNOŚCI JAKO ELEMENT PRÓBY NA STOPIEŃ

Kiedy pomagamy pisać harcerzom próbę (lub tworzymy swoją własną) na piątej, piętnastej lub dwudziestej piątej zaczyna brakować nam pomysłów. Można sięgnąć wtedy (również, gdy pomysłów nam nie brakuje) po jeden z podstawowych instrumentów metodycznych, jakim są sprawności harcerskie i postarać się by stały się one ważnym elementem prób na stopnie.

Różnie to jest ze sprawnościami w naszych środowiskach... Czasem przyznawane są prawie za nic, czasem harcerz musi się napracować prawie jak na stopień. Drużynowy

powinien motywować do zdobywania sprawności. Jednak nie może zapomnieć, że zarówno nieuzasadnione obniżanie jak i zawyżanie wymagań nie jest stymulujące i może zniechęcić lub utwierdzić w przekonaniu, że można dostać nagrodę bez wysiłku.

Warto postarać się, żeby sprawności były swojego rodzaju wstępem do zdobywania pierwszego stopnia lub realizowania próby ZHP. Myślę że każdy młody harcerz poczuje się zmobilizowany do realizowania długoterminowej próby na stopień po przyznaniu sprawności, która wymagała od niego krótszej pracy, zrealizowania konkretnych 3-4 zadań i była związana z jego zainteresowaniami.

Jednym z wymagań stopni harcerskich i starszoharcerskich jest zdobycie sprawności: przynajmniej dwóch dla OCHOTNICZKI/MŁODZIKA, przynajmniej dwóch, w tym jednej dwugwiazdkowej, dla TROPICIELKI/WYWIADOWCY, oraz trzech dwu lub trzygwiazdkowych dla PIONIERKI/ODKRYWCY i SAMARYTANKI/ĆWIKA. Zadaniem drużynowym jest zachęcenie harcerzy by zawarcie w próbie sprawności nie było „odbębnionym” na siłę obowiązkiem, ale z zapałem realizowanym elementem rozwijającym umiejętności i zainteresowania harcerza. Nie trzeba się również ograniczać do wymaganych 2-3 sprawności. Przecież aktywnie działający harcerz jest w stanie roku, czyli przybliżonego czasu realizacji próby zdobyć kilka lub kilkanaście sprawności, choć oczywiście nie wszystkie muszą być zadaniami na stopnie.

Pisząc próby na stopień, a także pomagając je tworzyć naszym harcerzom powinniśmy pamiętać, że muszą one mieć konkretny cel, że zdobyte umiejętności muszą mieć zastosowanie w życiu codziennym i harcerskim, stymulować wszechstronny rozwój, uczyć zaradności i przedsiębiorczości. Taką drogę mogą nam wyznaczyć sprawności, a ich bogactwo daje nam ogromne możliwości. Dlatego tworząc próby na stopień, obok wymagań stopnia, niezbędnym wydaje się być korzystanie z zestawu sprawności harcerskich. I może zamiast tworzyć kolejny plakat z symboliką WAGGGS i WOSM, na które nie ma już miejsca w harcówce zdobyć sprawność Lilijka** lub Koniczyna**?* Zamiast wpisywać w próbę codzienne ćwiczenia, które, nie ma się co czarować, mało komu wychodzą, zdobyć jedną z wielu sprawności sportowych, dostosowaną do wieku i zainteresowań? Zamiast uczestnictwa w zbiórce o samarytance zdobyć sprawność Higienistki*, która nie jest za trudna nawet dla 10-latki, a wymaga od niej zaangażowania, a co ważniejsze pozwala jej zdobyć praktyczne i potrzebne umiejętności.

W ten sposób można znaleźć ciekawą sprawność dla praktycznie każdego wymagania na stopień, a co ważniejsze, dla każdego z naszych harcerzy – sprawności są podzielone na

działy, które pomagają nam znaleźć odpowiednie do sfer rozwoju zawartych w wymaganiach na stopnie, m. in.:

Praca nad sobą: Wspierające wychowanie duchowe i religijne

Życie rodzinne: Kucharskie,

Zaradność życiowa: Puszczkańskie, Logistyczne – Finansowe,

Wiedza harcerska: Wyrobienie harcerskie

Techniki harcerskie: Samarytańskie, Przyrodnicze, Logistyczne – Obozowe, Terenoznawcze, Łącznościowe

Postawa obywatelska: Społeczne

Zadaniem drużynowego jest przedstawienie tych możliwości i pomoc w ich realizacji, jednak wybór sprawności zawsze zależy od indywidualnej decyzji każdego harcerza, dlatego nie powinniśmy mu żadnej narzucać, tylko dlatego, że nam wydaje się odpowiednia. Tworzenie zadań do prób jest również nauką formułowania swoich celów, nie należy więc zapominać, że próba na stopień nie jest tylko listą odpowiednich sprawności i w dalszym ciągu - tak jak we wszystkim co robimy - poszukiwać „złotego środka”.

Rozdział V

STOPNIE I SPRAWNOŚCI JAKO ELEMENT PLANU PRACY DRUŻYNY

Druhu Drużynowy? Czy zastanawiałeś się kiedyś jak ważną rolę pełni w drużynie zdobywanie stopni i sprawności? Ile możesz osiągnąć wykorzystując w swojej pracy ten system? Niestety, często zapominamy lub nie dostrzegamy, jakie korzyści stopnie i sprawności przynoszą naszym harcerzom. A przecież, jest to jeden z podstawowych elementów wychowawczych w drużynie! Dlaczego stopnie i sprawności są takie ważne i dlaczego powinniśmy je stosować?

Przygotowując plan pracy drużyny należy pamiętać o jednym – że chcemy wykształcić w swoich harcerzach pewne umiejętności, wiedzę i postawy. Opis harcerskiego systemu wychowawczego zawiera wiele pojęć i określeń, które związane są z codzienną pracą drużynowych. Nie sposób jednak nieustannie o nich myśleć, ponieważ trudno byłoby się skupić na konkretnej zbiorce czy zadaniu. I tutaj z nieocenioną pomocą przychodzi do nas – znów☺ - system stopni i sprawności.

Zgodnie z regulaminem zdobywania sprawności „sprawność to zdobyta i udowodniona umiejętność, którą harcerka lub harcerz potrafi posłużyć się w razie potrzeby”. Właśnie- potrafi się nią posłużyć! Sprawność igiełki oznacza, że harcerz potrafi przyszyć guzik. Nie powinniśmy przyznawać sprawności bądź stopni na wyrost w przekonaniu, że „on to na pewno zrobił...” czy „on to na pewno potrafi...”. Niech sprawność będzie dowodem, że zmotywowaliśmy naszych harcerzy do nauki czegoś nowego lub podwyższenia swojej dotychczasowej wiedzy. To, że harcerz potrafi wykorzystać zdobytą umiejętność jest ważnym czynnikiem wychowawczym. Warto zaszczerpić przekonanie, że sprawności zdobywamy po to, by umieć coś zrobić, by móc posłużyć się pewną umiejętnością – a nie po to, by przyszyć sobie kolejny krążek na rękawie. I nie ważne jest, kiedy zdobyli daną sprawność, umiejętność powinna im zostać do końca życia.

Sprawności ćwiczą zaradność – umiejętność radzenia sobie w różnych warunkach, rozwiązywania pojawiających się problemów i trudności. Sprawność powinna też ćwiczyć rzetelność. Jeżeli nauczymy naszych harcerzy odpowiedzialności przy wykonywaniu małych zadań, w przyszłości poradzą sobie z odpowiedzialnymi zadaniami w pracy zawodowej, czy w rodzinie. Od rzetelności w wykonaniu małych zadań rodzi się rzetelność w życiu.

Sprawności oznaczone są kilkoma poziomami trudności (tzw. gwiazdkami). Poziom pierwszy (jedna gwiazdka) jest najprostszy i pozwala zdobyć podstawowe harcerskie umiejętności. Każdy z nas zaczynał od sobieradka czy małej gosposi. Prawdziwym wyzwaniem jest jednak dążyć do zdobycia sprawności trzygwiazdkowej bądź mistrzowskiej.

Sprawności oznaczone trzema gwiazdkami – zakładają zdobycie ponadprzeciętnej, rozległej wiedzy i umiejętności z wybranej dziedziny, wymagają umiejętności samodzielnego, konsekwentnego doskonalenia się w tej dziedzinie, a także zorganizowania do działania innych (np. zastępu, drużyny, klasy). Najbardziej odpowiednie są dla harcerek i harcerzy starszych (13-16 lat).

Sprawności mistrzowskie – wymagają umiejętności na poziomie niemal profesjonalnym (w przypadku dziedzin związanych z aktywnością zawodową), liczącym się w dorosłym życiu. Mogą stanowić istotny atut przy podejmowaniu pracy zawodowej. Sprawności mistrzowskie stanowią świadectwo zaawansowanych zainteresowań i dużej aktywności społecznej w wybranej dziedzinie. Przeznaczone są dla wędrowniczek i wędrowników. Osoby, które zdobyły sprawności mistrzowskie, to potencjalni eksperci (w drużynie, w szczepie, w hufcu), służący pomocą zdobywającym sprawności niższego stopnia. W niektórych dziedzinach odpowiednikiem sprawności mistrzowskich są uprawnienia związkowe (np. odznaka „ratownika medycznego ZHP”), państwowe, specjalistyczne,

potwierdzenia umiejętności wydawane przez odpowiednie instytucje (np. prawo jazdy, certyfikaty językowe, odznaki turystyki kwalifikowanej PTTK, uprawnienia żeglarskie).

Druhu Drużynowy! Stawiaj sobie poprzeczkę wysoko. Nie osiadaj na laurach, zawsze przecież będzie coś do zdobycia. Poza tym funkcyjny powinien być o jeden szczebelek wyżej od swoich harcerzy. Pamiętaj o tym rozpisując próby na stopnie i sprawności.

Wybór sprawności zależy od indywidualnej decyzji harcerza. Zadaniem drużynowego jest przedstawienie oferty sprawności i stworzenie warunków do ćwiczenia wybranych umiejętności. Sprawności można zdobywać indywidualnie lub zbiorowo, pierwszy sposób uczy samokontroli, drugi- wywiązywania się z obowiązków w terminie i współpracy. Zdobywanie sprawności, umiejętnie pokierowane przez drużynowego, może stać się wspaniałą zabawą przez cały rok. Motywujemy zatem do takiej formy pracy nad sobą.

Równie ważny w metodyce harcerskiej jest system stopni. Obok wymagań sprawności jest on (a przynajmniej powinien być) podstawą programu pracy drużyny. Oznacza to, że wszystko, co drużyna robi, wynika z wymagań na stopnie i wymagań na te sprawności, które harcerze sobie wybiorą.

Wykorzystując w pracy drużyny stopnie harcerskie, zapewniamy swoim harcerzom stymulujący program i uczenie przez działanie, stale odnosząc się do wartości zawartych w Prawie i Przyrzeczeniu Harcerskim. Dzięki stopniom zapewniamy także indywidualność (próba na stopień to indywidualny plan rozwoju harcerza), pozytywność (osiągnięcia każdej osoby są dostrzegane i nagradzane), pośredniość i naturalność (harcerze rozwijają się, wykonując konkretne zadania, związane z ich codziennym życiem, robiąc to, co lubią, co jest dla nich atrakcyjne).

Harcerze realizują zadania wynikające z wymagań na stopnie głównie przez aktywny udział w życiu drużyny. To zaangażowanie wystarcza, żeby zdobyć stopień, zarówno młodzika/ ochotniczki jak i wywiadowcy/ tropicielki. Jeśli harcerze przychodzą na zbiórki, biorą udział w grach, pracują w zastępach, jeżdżą na wycieczki, biwaki, to oznacza, że nauczyli się tego, czego dany stopień od nich wymaga i że mieli okazję wykazać, że potrafią tę wiedzę zastosować w praktyce.

To wszystko się ze sobą łączy - z jednej strony program drużyny powinien uwzględniać potrzebę przeżycia przygody (harcowania), umożliwić poznanie idei harcerstwa, a szczególną rolę odgrywają w nim techniki harcerskie, a z drugiej strony zdobycie kolejnego stopnia oznacza zdobywanie coraz większej wiedzy z zakresu technik harcerskich, zaradności życiowej, wiedzy o harcerstwie.

Druhu Drużynowy! Jeżeli chciałbyś, żeby Twoi harcerze zdobywali stopnie i sprawności, to w ciągu roku powinieneś zaplanować takie zbiórki, gry, wycieczki, biwaki, aby mogli oni spełnić wszystkie wymagania tych prób. Przykładowo, jeśli istnieją w drużynie harcerze zdobywający młodzika/ochotniczkę, powinieneś zaplanować wycieczkę do lasu, biwak z noclegiem w namiotach, gry terenowe z użyciem busoli i znaków patrolowych, grę wymagającą odwiedzenia najważniejszych instytucji w okolicy, zajęcia z wykorzystaniem szyfrów, węzłów, zajęcia z podstaw samarytanki, musztry, historii harcerstwa i skautingu, zajęcia sportowe, znajdź też czas na rozmowę o nawykach ekologicznych, o atrakcjach turystycznych Polski, o zainteresowaniach swoich harcerzy, o ulubionych książkach, o świętach rodzinnych, przypominaj o obowiązku wykonania dobrego uczynku, zachęcaj harcerzy do śpiewu. To tylko przykładowe propozycje, ważne jest aby zdobywanie poszczególnych stopni czy sprawności odbywało się naturalnie i najlepiej przez zajęcia praktyczne. Można prowadzić wielogodzinne Rady Drużyny, na których „delikwenci” zdający na sprawność odpowiadają na tysiące pytań, ale po co? Dużo lepiej zaplanować np. wykonanie zadania na stopień z okazji wyjazdu drużyny na rajd czy biwak. Będzie prościej i pożyteczniej.

Podsumowując, drużyna nie może stworzyć dobrego planu pracy jeżeli nie jest on oparty na systemie stopni i sprawności. Podczas planowania pracy drużyny, pamiętajmy także o tym, że o rozwój powinna dbać także (a może przede wszystkim) kadra drużyny. Dlatego Oni również powinni znaleźć swoje miejsce w realizacji zadań z naszego planu pracy. Zastępowy i przyboczny, który nie dba o swój rozwój i nie zdobywa kolejnych stopni (nie mówiąc już o tym, że jest bez stopnia) to zły przykład, bo właśnie Ci ludzie powinni wskazywać drogę młodszym harcerzom. A dobry drużynowy, to taki, który stworzy plan pracy, który wszystkim harcerzom – niezależnie od wieku, czy pełnionej funkcji – da możliwość systematycznego i właściwego rozwoju przy pomocy stopni i sprawności.

Rozdział VI

KAPITUŁA STOPNI WĘDROWNICZYCH

Kiedy wkraczasz w wiek wędrowniczy (16-25 lat) przychodzi czas na zadanie sobie pytania, – „co dalej?”. Czy czujesz się już gotowy/a by rozpocząć próbę na stopień instruktorski? Gdy się nad tym zastanawiasz ukazuje się jeszcze jedna droga nie mniej ważna i wcale nie łatwiejsza. Mam tu na myśli stopnie wędrownicze („stopnie marzeń”) - Harcerz

Orli/ Harcerka Orla (HO - *) i Harcerz Rzeczypospolitej / Harcerka Rzeczypospolitej (HR - **, aktualnie stopień deficytowy – w wielu środowiskach tylko o nim słyszano☺). Próby na te stopnie mogą prowadzić Kapituły Stopni Wędrowniczych (dalej KSW).

Co to takiego KSW? Jakie są jej zadania?

Kapituła jest to zespół trzech (3) lub więcej harcerzy, instruktorów posiadających minimum stopień HO. Jest czymś na wzór Komisji Stopni Instruktorskich, bo i działa podobnie. Jej zadaniem jest:

- pomoc w tworzeniu prób i utrzymywanie ich poziomu w danym środowisku – naprowadzanie na niezbędne zmiany tak by zadanie było zgodne z metodyką i wymaganiami stopnia
- otwieranie i prowadzenie prób - przez okres trwania próby KSW może nadzorować jej przebieg, wspierać probanta, zatwierdzać ewentualne zmiany
- zamykanie prób – z wynikiem pozytywnym i negatywnym, wnioskowanie do komendanta o przyznanie stopnia HO/HR
- gromadzenie dorobku prób i udostępnianie ich innym harcerzom

Posiedzenia KSW mogą odbywać się w zależności od potrzeby - na wniosek probanta, jego opiekuna bądź w terminach ogólnie ustalonych przez KSW (np. raz w miesiącu).

Jak założyć kapitułę???

Najważniejszym elementem całej układanki są **LUDZIE**, którzy będą tą kapitułą tworzyć oraz wybór jednostki, przy której ma ona działać. W jej skład powinny wchodzić przynajmniej 3 osoby - posiadające min. stopień HO, Dobrze, gdy w zespole tym znajdą się instruktorzy (zwłaszcza ze stopniem min. podharcemistrza w przypadku, gdy nie ma w tej grupie „wybrańców” posiadaczy stopnia HR – w przeciwnym razie kapituła może prowadzić tylko próby HO).

Kolejnym krokiem są **ZASADY**, czyli ustalenie reguł, według których KSW będzie działała. W statucie powinno się zawrzeć podstawowe zasady członkostwa, działania Kapituły, otwierania i zamykania prób. Kiedy już zostaną spisane kierujemy się do „szefa” jednostki przy której KSW ma działać (np. jeśli KSW ma działać przy szczepie kierujemy się do komendanta szczepu). Po zapoznaniu się ze statutem zatwierdza wypracowane zasady oraz wydaje **ROZKAZ**, którym powołuje do życia naszą KSW.

Przykładowy Statut Kapituły Stopni Wędrowniczych.

Statut Kapituły Stopni Wędrowniczych Hufca ZHP w Jaworze

Kapituła Stopni Wędrowniczych działa zgodnie z wymaganiami i systemem stopni obowiązującym w Związku Harcerstwa Polskiego.

Kapituła prowadzi próby Harcerza Orlego/Harcerki Orlej i Harcerza Rzeczypospolitej/Harcerki Rzeczypospolitej, oraz może prowadzić próbę na stopień Ćwika / Samarytanki.

Warunki i cele działania KSW:

1. Kapituła Stopni Wędrowniczych działa przy Hufcu ZHP w Jaworze ul. Gagarina 9a.
2. Do zadań Kapituły Stopni Wędrowniczych należą:
 - Prowadzenie prób na stopnie wtajemniczenia wędrowniczego
 - Umożliwianie stałego rozwoju harcerzom i instruktorom
 - Prowadzenie dokumentacji kapituły (ewidencja, protokoły spotkań)
 - Pomoc drużynowym w pracy ze stopniem starszoharcerskim i stopniami wędrowniczymi
 - Praca z opiekunami prób
3. Kapituła Stopni Wędrowniczych działa zgodnie z wytycznymi opracowanymi przez GK ZHP, opierając się na doświadczeniu jej członków w pracy metodą wędrowniczą.
4. Kapituła Stopni Wędrowniczych zatwierdza próbę opracowaną przez kandydata w porozumieniu z opiekunem. Posiada prawo dokonywania zmian zadań lub ich uzupełniania. Może również odrzucić próbę, jeśli nie spełnia określonych wymagań.
5. Kapituła Stopni Wędrowniczych zbiera się na wniosek członka kapituły lub opiekuna próby. Każdorazowo w zbiórcze winno uczestniczyć nie mniej niż połowa jej członków w tym Przewodniczący lub jego Zastępca.
6. Posiedzeniem Kapituły kieruje jej Przewodniczący bądź jego Zastępca
7. Posiedzenia są protokołowane
8. Dorobek prób na stopnie stanowi własność wspólnoty Hufca i jest upowszechniany w Hufcu w sposób umożliwiający korzystanie z niego wszystkim funkcyjnym i zdobywającym stopnie oraz w sposób nie naruszający praw autorów.
9. Po pozytywnym zamknięciu próby przez Kapitułę Stopni Wędrowniczych stopnie wędrownicze przyznaje rozkazem komendant hufca, a stopień Ćwika/ Samarytanki przyznaje rozkazem drużynowy.

Członkowie kapituły

1. W skład Kapituły Stopni Wędrowniczych wchodzi pięciu instruktorów (w tym przewodniczący musi posiadać, co najmniej stopień podharcemistrza) po zdobyciu, co najmniej stopnia HO, posiadający naramiennik wędrowniczy, legitymujący się, co najmniej czteroletnim stażem w ZHP, którzy wyrazili chęć pracy w kapitule.
2. Członkowie Kapituły Stopni Wędrowniczych stale kształcą się, zdobywają stopnie, uprawnienia, odznaki, uczestniczą raz na dwa lata w zorganizowanej formie kształceniowej.
3. Przewodniczącego i jego zastępcę wybierają członkowie Kapituły.
4. Rokrocznie następuje weryfikacja składu Kapituły Stopni Wędrowniczych przez komendanta hufca na podstawie opinii wydanej przez Zbiórkę Harcerzy i Harcerek Orlich, Harcerzy i Harcerek Rzeczypospolitej.
5. Po zaakceptowaniu składu Kapituły Stopni Wędrowniczych Komendant hufca ogłasza go w swoim rozkazie.

Jak widać statut KSW nie różni się zbytnio formą od konstytucji drużyny, czy szczepu. Określa jasno zadania kapituły, zasady członkostwa i jej działania. Dobrze, jeśli po zatwierdzeniu statutu upowszechnimy go wśród drużyn środowiska działania kapituły. Ułatwi to nam późniejszą pracę z probantami.

Spotkanie z KSW

Kiedy już zdecydujesz się zdobywać odpowiedni stopień wędrowniczy dokładnie przemyśl swoją próbę. Zastanów się, co da Tobie największą satysfakcję, czego możesz się nauczyć, czego dokonać, jakie korzyści z próby będziesz miał Ty a jakie Twoje otoczenie. Jeśli jest to możliwe udaj się na spotkanie z KSW ze Swoim opiekunem – niech wesprze Ciebie swoją obecnością. Spokojnie odpowiadaj na pytania, bo są one po to, by Tobie pomóc.

Pamiętaj by się nie bać spotkania z kapitułą. Przecież tworzą ją osoby, które też kiedyś otwierały próbę na stopień. Najbardziej im zależy na tym byś podnosił/a swój poziom wiedzy i umiejętności harcerskich jak i społecznych. KSW poświęca czas każdemu, kto czuje, że jest gotów by podjąć wyzwanie zdobycia „stopnia marzeń”☺. Jeśli jeszcze masz jakieś wątpliwości to porozmawiaj z kimś, kto już realizował próbę na HO/HR pod czujnym okiem kapituły lub z Twoim opiekunem. Nie bój się pytać o wszystko, co chcesz wiedzieć. Rozwiń swoje wątpliwości i do dzieła!

I jeszcze jedno na koniec. Pamiętaj, po co chcesz zdobywać kolejny stopień. Niech próba nie będzie tylko kartką papieru, ale czymś, co da Ci dużo radości i satysfakcji z Twojej pracy.

Rozdział VII

CO ROBIĆ, GDY HARCERZE NIE CHCĄ ZDOBYWAĆ STOPNI I SPRAWNOŚCI

System stopni i sprawności daje nam możliwość zaplanowania i zrealizowania wspaniałej przygody dla naszych harcerzy i harcerek, ale tylko wtedy, gdy oni tego chcą. Czasem – niestety – nie chcą. Co wtedy zrobić?

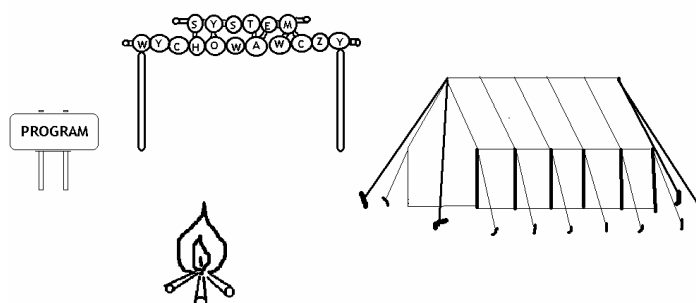
Ktoś kiedyś powiedział, że: „jeżeli w grupie wszystko jest w porządku, to zasługa grupy, jeżeli nie, to wina lidera..”. Niestety, w momencie, kiedy w naszej drużynie harcerze przestają realizować stopnie i sprawności wina leży po naszej stronie – drużynowych. Jednak nie chodzi tutaj o to, żeby mówić kto jest winny i dlaczego, a kto nie, chodzi o to, żeby jakoś temu zapobiec albo – jeżeli już taka sytuacja się zdarzy – doprowadzić to do normy. Przyczyny niezdobywania stopni i sprawności zostały już wymienione (r.III). Niestety samo ich zlikwidowanie niewiele daje, ponieważ nasi harcerze już się zniechęcili, nie widzą już sensu zdobywania stopni i sprawności, brakuje im zapału. Wtedy do akcji musi wkroczyć – nie kto inny jak – wspaniały Druh Drużynowy, którego zadaniem jest zmienić postać rzeczy. Jak w każdym takim przypadku, najpierw powinna nastąpić analiza sytuacji. Na czym najbardziej zależy naszym harcerzom, co trzyma ich w drużynie i jak możemy to wykorzystać. Jeżeli np. wiemy, że najbardziej oczekiwanym wydarzeniem jest dla naszych harcerzy wyjazd na coroczny biwak jesienny, niech go przygotowują – zajmą się realizacją poszczególnych zadań (oczywiście tutaj trzeba odpowiednio dobrać zadania do wieku harcerzy, tak żeby pokrywały się z zadaniami na stopnie☺). Jeżeli nasz proporzec mogą nosić tylko zasłużeni w danym czasie, ustalmy np., że harcerz, który w danym okresie (2 miesiące) zdobędzie 3 sprawności, będzie mógł być proporcowym przez najbliższy miesiąc. Jeżeli niektórzy z naszych harcerzy zdobywają stopnie i sprawności a inni nie, doceniemy to. Poza przyznaniem sprawności lub zamknięciem próby na stopień w rozkazie dodajmy do tego np. pochwałę za „dobrą pracę” podczas próby. Może wtedy inni również zaczną zdobywać stopnie i sprawności. Innym sposobem stosowanym w niektórych środowiskach jest możliwość pełnienia określonych funkcji tylko i wyłącznie w momencie posiadania przez

harcerza danego stopnia czy sprawności (np. przyboczny – odkrywca, ćwik, kronikarz drużyny – młodzik, posiada sprawność kronikarz itd. itp.) Pamiętajmy, że każdy z tych sposobów może dać rezultat w innej sytuacji i to naszym zadaniem – drużynowych – jest wybrać odpowiednią formę do zmotywowania naszych harcerzy. Najistotniejsze jest jednak to, żeby – niezależnie jaka będzie to forma – była ona jasna, czytelna dla wszystkich naszych harcerzy.

To tylko niektóre z pomysłów na rozwiązanie tego problemu – najważniejszy jest zarys, dowiedzieć się co jest istotą problemu, znaleźć środek i umiejętnie go wykorzystać.

Rozdział VIII

STOPNIE I SPRAWNOŚCI JAKO ISTOTNY ELEMENT HARCERSKIEGO SYSTEMU WYCHOWAWCZEGO

LEGENDA obozu:

- ✧ HARCERSKI SYSTEM WYCHOWAWCZY – brama. Stanowi jedność:

Harcerskich zasad – Metody – Programu

- ✧ PROGRAM HARCERSTWA – tablica ogłoszeń
- ✧ ZASADY HARCERSKIE, czyli IDEAŁY – 3 polana

- I. Służba
- II. Braterstwo
- III. Praca nad sobą

- ✧ OSOBISTY PRZYKŁAD INSTRUKTORA – ogień
- ✧ METODA HARCERSKA – namiot

✧ ELEMENTY METODY HARCERSKIEJ – 4 główne odcinki, czyli:

- I. Prawo i Przyrzeczenie
- II. Uczenie w działaniu
- III. System małych grup
- IV. Stale doskonalony i stymulujący program

✧ CECHY METODY HARCERSKIEJ – 6 zapalek, czyli:

- a) pozytywność;
- b) indywidualność;
- c) wzajemność oddziaływań;
- d) pośredniość;
- e) naturalność;
- f) dobrowolność i świadomość celów;

✧ INSTRUMENTY METODYCZNE, stymulujące rozwój indywidualny – śledzie:

- **sprawności**;
- **stopnie harcerskie**;
- stopnie instruktorskie;
- starszoharcerskie znaki służb.

Jeżeli w dalszym ciągu nie jesteś przekonany, jak wiele kryją w sobie i pomagają zrealizować, w codziennej pracy z drużyną stopnie i sprawności spójrz na podkreślone elementy HSW. Myślę, że teraz już nie trzeba przekonywać Cię druhu/ druhno do stosowania stopni i sprawności w pracy Twojej drużyny.

Niniejszym – drogi czytelniku – chcielibyśmy oświadczyć, że to koniec broszury o stopniach i sprawnościach. Mamy nadzieję, że informacje w niej zawarte pomogą ugruntować Twoją wiedzę i być może będą inspiracją do nowych pomysłów i działań. Nie zniechęcaj się tym, że zawsze i wszędzie za wszystko odpowiedzialny jest drużynowy i że to on musi wszystkiemu zaradzić – taka już jego rola ☺. Pomyśl o radości jaką przyniesie Ci przyznanie kolejnej sprawności, bądź stopnia dla Twojego harcerza, o tym jakie doświadczenie przy tym zdobędziecie – zarówno on jak i Ty.

Ktoś kiedyś powiedział: „Nie wyważaj drzwi, które stoją otworem”. Nie wymyślajmy więc dla naszych drużyn niestworzonych rzeczy i nie stawiajmy przed nimi niezliczonym wyzwani, żeby ich nie zniechęcić.

Może warto na początku skorzystać z tego, co już mamy, z tego, co się sprawdza. Później dopiero, gdy nasi harcerze będą już świadomi swoich umiejętności systematycznie podnosić poprzeczkę. Na początku zadbajmy o to, żeby wyrobić w nich i w Nas samych umiejętność systematycznej pracy, chęci doskonalenia się i samorozwoju, a gdy już będziemy w stanie powiedzieć, że nasi harcerze świadomie zdobywają stopnie i sprawności idźmy dalej ☺. Powodzenia!